

Irina Michajlovskaja
(1898 – 1941)

Hrob 2 ob. 19–229

ruská emigrantka, básnířka, členka pražské literární skupiny Poustevna básníků.

Hrob básnířky Iriny Michajlovské na Olšanských hřbitovech
Foto: Vladimír Pomortzeff

Životopis:

Irina Michajlovskaja, vlastním jménem Darja Vasiljevna Michajlova, se narodila dne 21. března 1898 (9. března 1898 podle starého ruského kalendáře) ve městě Staraja Russa v Novgorodské gubernii Ruské říše. V roce 1914 maturovala na soukromém dívčím gymnáziu svaté Eufrosiny Suzdalské v Petrohradě a začala studovat na Historické a filologické fakultě Bestuževských vyšších ženských kurzů tamtéž. Vysokoškolské studium však nedokončila a v lednu 1916 odjela na frontu, kde učila na škole pro děti válečných uprchlíků, zřízené Zemgorem (Hlavní výbor pro zásobování armády Všeruských svazů zemských a městských). Po bolševickém převratu učila na základní škole v Moskvě a poté pracovala ve školce v Jekatěrinoslavi (dnes Dnipro, Ukrajina).

Na konci roku 1923 spolu se svou nemocnou nevlastní sestrou Jelenou Vasiljevovou Sevastjanovovou z druhého manželství své matky opustila bolševické Rusko. Dne 9. prosince 1923 přijela do Československa, kde od roku 1920 již pobývala její druhá nevlastní sestra Anna Vasiljevna Kosinová, roz. Sevastjanovová, která se ještě v Rusku vdala za ruského legionáře a podplukovníka československé armády Jiřího Jindřicha Kosinu a do Československa přijela spolu s manželem a dalšími legionáři jako první z rodiny.

Ruská pomocná akce vyhlášená československou vládou na pomoc ruským uprchlíkům umožnila Darji Michajlovové pokračovat v nedokončeném vysokoškolském vzdělání. Byla zařazena mezi mimořádné posluchače Ruského pedagogického institutu Jana Amose Komenského, zřízeného československou vládou pro ruské uprchlíky. Studium dokončila v roce 1927 a tím se zařadila mezi sto absolventů této klíčové vzdělávací instituce ruské emigrace v Československu.

Po dokončení studia se Darja Michajlovová živila soukromými hodinami ruštiny a hlavně se starala o svou nemocnou sestru, se kterou bydlely ve společné domácnosti na Malé Straně. Sestra trpěla roztroušenou sklerózou a její zdravotní stav se postupem času jen zhoršoval. Zhruba od roku 1928 po následujících 13 let až do své smrti byla Jelena Sevastjanovová již zcela paralyzovaná. Za těchto zoufalých životních podmínek se rozvinul talent Darje Michajlovové jako básnířky.

Nemáme přesné informace o tom, kdy začala Darja Michajlovová psát básně. Dne 30. července 1936 poslala své básně anonymně literárnímu kritiku Alfredu Ludvigoviči Bemovi, zakladateli slavné pražské literární skupiny Poustevna básníků. Dne 24. listopadu téhož roku se poprvé setkali osobně. Dne 10. května 1937 byla Darja Michajlovová, která si tu dobu již vymyslela pseudonym Irina Michajlovskaja, zvolena řadovým členem skupiny Poustevna básníků. Stala se tak součástí jednoho z největších jevů ruské exilové literatury. Pravidelně se účastnila setkání členů Poustevny, včetně posledního setkání v květnu 1941, necelé dva měsíce před jejím tragickým úmrtím.

Dle vzpomínek dalšího člena skupiny Poustevna básníků Vadima Morkovina ve své literární tvorbě vycházela Irina Michajlovskaja z poetického dědictví největší postavy ruské poezie Alexandra Sergejeviče Puškina. Dokonce i pseudonym si zvolila podle názvu slavné vesnice Michajlovské v Pskovské gubernii, kde Puškin vlastnil rodinnou usedlost a kde napsal některé ze svých nejznámějších básní. Svou orientací na Puškinovu tvorbu se Irina Michajlovskaja zapojila do velmi důležitého ideového proudu ruské emigrace, podle kterého právě Puškin byl klíčovou postavou ruské kultury, sjednocující celou ruskou emigraci ve všech zemích ruského exilu.

Přesto, že byla Irina Michajlovskaja považována za jeden z největších talentů tzv. druhé generace literární skupiny Poustevna básníků, za života básnířky se dočkaly publikace pouze dvě její básně. Další tři básně byly publikovány rok po její tragické smrti v poetické antologii Kovčeg, vydané v Praze v roce 1942. Některé básně Iriny Michajlovské jsou dnes neznámé a jsou známy pouze podle názvu. Další neznámé básně zřejmě stále čekají na své objevení v českých a ruských archivech. Poetické dědictví této vynikající ruské básnířky teprve čeká na své znovuobjevení.

Irina Michajlovskaja si vzala svůj život v ranních hodinách dne 1. července 1941. Spáchala sebevraždu skokem z okna svého bytu ve třetím patře domu na rohu ulic Petřínská a Újezd na Malé Straně. Zemřela cestou do nemocnice na zlomení páteře a další poranění ve věku 43 let. Zařadila se tak do početné skupiny ruských emigrantů, kteří neunesli těžké životní podmínky exilu a rozhodli se předčasně ukončit svůj život. Celkem je evidováno téměř 70 sebevražd ruských emigrantů.

Irina Michajlovskaja spáchala sebevraždu devět dní po přepadení Sovětského svazu nacistickým Německem dne 22. června 1941. Tato zpráva byla šokující pro mnohé ruské emigranty. Nedlouho předtím se také dozvěděla o úmrtí své matky Ustinji Michajlovové v Rusku. Bezpochybně k rozhodnutí ukončit svůj život přispěl i zdravotní stav její sestry, která zemřela za pouhé dva měsíce.

Irina Michajlovskaja byla dne 4. července 1941 pohřbena na pravoslavném oddělení na Olšanských hřbitovech. Za dva měsíce byla dne 11. září 1941 do stejného hrobu pohřbena její nevlastní sestra Jelena Vasiljevna Sevastjanovová, která zemřela dne 8. září 1941 po dlouhé nemoci ve věku 44 let na roztroušenou sklerózu. Dne 23. června 1987 byla do stejného hrobu pohřbena také její druhá nevlastní sestra Anna Vasiljevna Kosinová, roz. Sevastjanovová. Jako první byl do tohoto hrobu pohřben dne 5. prosince 1928 ukrajinský emigrant Petr Trimbač z Chersonské gubernie, který v Praze pracoval jako dělník a zemřel dne 3. prosince 1928 ve věku 45 let na srdeční vadu.

Náhrobek:

Hrob básníčky Iriny Michajlovské a její nevlastních sester dnes zdobí tradiční ruský pravoslavný kříž s přístřeškem, známý jako "golubec". Současný dřevěný kříž natřený tmavou hnědou barvou pochází ze začátku 21. století, kdy na pravoslavném oddělení Olšanských hřbitovů došlo k plošné výměně většiny původních dřevěných křížů. Původní náhrobek zřejmě měl podobný tvar tradičního pravoslavného kříže, ale neměl přístřešek a byl zřejmě natřený bílou barvou, stejně jako většina ostatních křížů v této části pravoslavného oddělení. Současný náhrobek není označen jmény.

Současný náhrobek je zatím v relativně dobrém stavu a vyžaduje pouze drobnou renovaci. Správným postupem se jeví odstranění přístřešku, natření kříže bílou barvou a instalace plechových cedulí se jmény všech osob pohřbených v tomto hrobě. Správným postupem zřejmě bude také instalace fotografie básníčky Iriny Michajlovské jako nejznámější osobnosti pochované v tomto hrobu, pokud její fotografie bude nalezena v archivech.

Vyznám hrobu:

Hrob básníčky Iriny Michajlovské spolu s hrobem básníka Vadima Morkovina (2 ob. 19–311) je jedním ze dvou zachovaných hrobů ruských básníků z literární skupiny Poustevna básníků na Olšanských hřbitovech. Tato literární skupina patří mezi nejvýznamnější jevy ruské exilové literatury. K dalším hrobům z této skupiny patří také hrob spisovatele Vasilije Fjodorova na Olšanských hřbitovech (2 ob. 18–209) a již adoptovaný hrob básníka Vjačeslava Lebeděva na Vinohradském hřbitově (53–242). Zakladatelem literární skupiny Poustevna básníků byl významný ruský literární kritik Alfred Ludvigovič Bem. Jeho hrob se nezachoval. Zřejmě byl zavražděn během výslechu po zatčení sovětskou kontrarozvědkou Smerš v květnu roku 1945.

Hrob básníčky Iriny Michajlovské je také jedním z mála dochovaných hrobů ruských emigrantů, kteří se rozhodli předčasně ukončit svůj život. Počet sebevražd mezi ruskými emigranty byl výrazně nadprůměrný. Celkem je evidováno přibližně 70 sebevražd ruských emigrantů, jejichž hroby se nacházely na Olšanech a na dalších pražských hřbitovech. Z tohoto počtu se dodnes zachovalo jen kolem desítky hrobů. Hrob básníčky Iriny Michajlovské spolu s hrobem astronoma Vsevoloda Stratonova (2 ob. 19–51) patří mezi nejvýznamnější zachované hroby sebevrahů na pravoslavném oddělení na Olšanských hřbitovech. Tyto hroby jsou důležitou připomínkou těžkých životních podmínek ruských emigrantů, které vedly mnohé z nich k rozhodnutí předčasně ukončit svůj život. Hroby sebevrahů jsou také důležitou připomínkou historického vývoje pravoslavného oddělení na Olšanských hřbitovech. Ruská pravoslavná církev, která tradičně nedovolovala pohřeb sebevraha na pravoslavném hřbitově, odmítala vykonávat nad sebevrahem pravoslavné obřady a nedovolovala instalaci pravoslavného kříže na hrobě sebevraha, zde považovala sebevrahy za oběti "těžkých ruských časů". Proto se pohřby sebevrahů konaly podle všech pravoslavných tradic, jejich hroby se nacházejí na pravoslavném oddělení vedle hrobů pravoslavných věřících zemřelých přirozenou smrtí a tyto hroby také zdobí tradiční pravoslavné kříže.

Zdroje v ruštině:

Publikace básní za života autorky a těsně po její smrti:

Михайловская Ирина (Михайлова Дарья Васильевна). Апрель. Радуга // Скит. IV. Прага: Скит, 1937. Стр. 13–14.

Михайловская Ирина (Михайлова Дарья Васильевна). Ниткой шелковой узоры... Синей птицей — птицей без возврата... Пора! Лохмотьями повисла... // Ковчег. [Поэтическая антология]. Прага, [1942]. Стр. 164–166.

Морковин Вадим Владимирович. Воспоминания // Русская литература. Москва. № 1 за 1993 год. Стр. 190–241.

Поэты пражского «Скита». Стихотворные произведения. Составитель: Малевич Олег Михайлович. Санкт-Петербург: Росток, 2005. Стр. 489–491, 526.

«Скит». Прага. 1922–1940. Антология. Биографии. Документы. Составитель: Белошевская Любовь Николаевна. Москва: Русский путь, 2006. Стр. 614–620.

Поэты пражского «Скита». Проза. Дневники. Письма. Воспоминания. Составитель: Малевич Олег Михайлович. Санкт-Петербург: Росток, 2007. Стр. 411–412, 531–550, 584–585.

Представители эмиграции с территории бывшей Российской Империи в Чехословакии (1918–1945). Биографический словарь. Составители: Дана Гашкова, Анастасия Копршилова, Любовь Белошевская, Юлия Янчаркова, Сергей Гаген. Praha: Academia, 2021. Стр. 304.

Zdroje v češtině:

Nepublikované archivní prameny: Archiv hlavního města Prahy, Sbíрка matrik.

Osobnosti emigrace z území Ruské říše v meziválečném Československu. Biografický slovník. Sestavili: Dana Hašková, Anastazie Kopršivová, Ljubov Běloševská, Julie Jančárková, Sergej Gagen. Praha: Slovanský ústav AV ČR, Academia, 2023.

Biografická databáze emigrantů Slovanského ústavu Akademie věd České republiky:

Darja Vasiljevna Michajlova:

<https://www.slu.cas.cz/cs/michajlova-darja-vasiljevna-1928>

Zpracoval: Vladimír Pomortzeff pro Hřbitovní a pohřební služby Praha dne 12. srpna 2024.